

Raadsvoorstel

Onderwerp **Vervoltraject Geothermie**

Registratienr. 6668360

Steller/telnr. van Huissteden/0622446158

Bijlagen 2

Classificatie Openbaar Geheim

Portefeuillehouder

Gijsbertsen

Raadscommissie B&V

Langetermijn agenda
(LTA) Raad

LTA ja: Maand Jaar
LTA nee: Niet op LTA

Voorgesteld raadsbesluit

De raad besluit:

- I. de ontwikkeling van Geothermie als warmtebron voor het warmtenet Noordwest 'on hold' te zetten, WarmteStad te verzoeken de werkzaamheden gericht op het realiseren van een geothermisch doublet te stoppen maar de mogelijkheden voor geothermie in Groningen voor de toekomst open te houden;
- II. het college te laten verkennen of en welke opties er nog zijn voor Geothermie in Groningen op de lange termijn;
- III. het college opdracht te geven WarmteStad op te dragen om samen met de gemeente een Business Case aan de raad voor te leggen voor een alternatieve duurzame warmtebron voor het warmtenet Noordwest;
- IV. het college opdracht te geven om WarmteStad op te dragen om een tijdelijke warmte opwekvoorziening te realiseren.

Samenvatting

Het uitgangspunt vanaf de start van dit project is dat de veiligheid van onze inwoners op geen enkele wijze in het geding mag komen. Met deze opdracht is WarmteStad altijd aan het werk geweest. Dit uitgangspunt was ook in juli jl. essentieel bij onze afweging om de voorbereiding van de eerste boring naar geothermie stop te zetten tot de onduidelijkheid over de seismische risico's, sinds de publicatie van de Staat van de sector Geothermie door SodM, is opgehelderd.

Tijdens de informatiesessie met uw raad op 27 september jl. hebben wij u geïnformeerd over het destijds beoogde traject van het opstellen van een Seismische Risico Analyse (SRA) en deze te laten beoordelen door het Kennispanel Effecten Mijnbouw (KEM) en Staatstoezicht op de Mijnen (SodM). Dit impliceerde een vertraging van een half jaar in de uitvoering. In deze informatiesessie is toegezegd de scenario's die nu voorliggen met hun consequenties in een raadsvoorstel aan u voor te leggen.

De aard van de opmerkingen uit de brief van 28 september jl. van SodM aan de minister van Economische Zaken over onze opsporingsvergunning, in samenhang met de contacten die wij met SodM de afgelopen 3 maanden hebben gehad, maakt dat wij het verschil tussen de standpunten van SodM en WarmteStad als te groot beoordelen om het project op deze wijze voort te zetten. Een verschil van inzicht tussen specialisten over seismische risico's is een verschil van inzicht over het garanderen van de veiligheid van onze inwoners. Een project onder deze condities doorzetten is niet opportuun. Bovendien achten wij de kans klein dat begin 2018 er voldoende inhoudelijk comfort over de seismische risico's is zodat wij kunnen besluiten over de eerste boring. Het risico op verder uitstel van de boring, met bijbehorende financiële consequenties, vinden wij en de andere aandeelhouder van WarmteStad, Waterbedrijf Groningen, op dit moment niet verantwoord.

Wij hechten er wel aan dat er duidelijkheid komt over de haalbaarheid van geothermie in onze stad op de lange termijn. Geothermie heeft immers zeer veel potentieel in de energietransitie. Dit doen wij niet meer met een SRA gericht op alleen het huidige doublet en een beoordeling daarvan door SodM op kort mogelijke termijn, maar wel verkennen wij of en welke opties er nog zijn voor Geothermie in Groningen in de toekomst in een breder perspectief. Dit is een wijziging ten opzichte van het oorspronkelijke raadsvoorstel dat wij u op 3 november jl. hebben toegezonden.

Met betrekking tot het deel van het warmtenet dat bijna klaar is, stellen wij voor deze spoedig in exploitatie te nemen conform de contractafspraken met de eerste warmteafnemers. Daarom komt er een tijdelijke warmte opwekvoorziening die het warmtenet gaat voeden en komen er voor enkele panden buiten Zernike tijdelijke decentrale opwekinstallaties. Zo wordt ruimte gecreëerd om een structurele duurzame warmtevoorziening te realiseren. Het streven is daarbij een zo duurzaam mogelijk alternatief. Van het biomassascenario is al bekend dat die bedrijfseconomisch haalbaar is.

De consequentie van voorgesteld scenario is te zijner tijd een afwaardering van onze financiële betrokkenheid in WarmteStad bij de jaarrekening 2017 van circa 3 miljoen euro. En dat wij voor maart 2018 een opgave hebben om WarmteStad voldoende middelen te geven dit scenario uit te voeren.

Vervolg voorgesteld raadsbesluit

Aanleiding en doel

Wijzigingen t.o.v. het raadsvoorstel 3 november 2017

Dit voorstel bevat op 2 wijzigingen ten opzichte van het oorspronkelijke voorstel:

1. Binnen het voorgestelde scenario 2 stellen wij u nu voor een verkenning uit te voeren naar de toekomstige mogelijkheden van geothermie in Groningen en niet meer in te zetten op een SRA en beoordeling door SodM en KEM op zo kort mogelijke termijn.
2. Alle correspondentie tussen WarmteStad en ons met SodM hebben wij met onze brieven van 10 en 14 november 2017 in de openbaarheid met u gedeeld. Daarom sturen wij u niet nog een keer deze informatie toe en geldt daarover ook niet meer de vertrouwelijkheid die wij oorspronkelijk hanteerden.

Veiligheid voorop

Vanuit WarmteStad en haar aandeelhouders is altijd het uitgangspunt geweest dat geothermie veilig moet zijn. Daarom is de afgelopen jaren bij het doorgronden van de kansen op een door geothermie geïnduceerde seismiciteit veelvuldig gebruik gemaakt van ingehuurde specialisten, zijn onderzoeken door erkende partijen opgesteld en is bovenal het kennisnetwerk op dit gebied, waaronder ook SodM, zoveel mogelijk betrokken. Er is veel is gedaan om een goed advies te krijgen over dit thema. De conclusie dat de seismische risico's zeer klein zijn en wanneer deze onverhoopt toch optreden WarmteStad deze tijdig kan mitigeren (door monitoring en ingrijpen op de productiecapaciteit) hebben wij destijds beoordeeld als overtuigend. Ook het tevoren vastleggen van de randvoorwaarden waarbinnen zo'n TLS systeem functioneert, en daarmee met de testresultaten van de eerste boring in handen de mogelijkheid hebben om toch op veiligheid het doublet niet af te maken, impliceerde in onze ogen een financieel risico maar dan ten gunste van het vermijden van veiligheidsrisico's. Sinds de publicatie van de Staat van de sector geothermie, juli 2017, wordt er nieuw licht op deze conclusies geworpen.

Publicatie Staat van de Sector Geothermie

Op 13 juli 2017 is het rapport 'Staat van de Sector Geothermie' door Staatstoezicht op de Mijnen (SodM) gepubliceerd. De geuite zorgen in het rapport evenals de timing van publicatie leidden tot vraagtekens over ons geothermie project. Om helderheid te krijgen over de plotseling ontstane onduidelijkheid is direct contact opgenomen met de Inspecteur Generaal van SodM. Daaruit bleek dat SodM voorlopig vraagtekens plaatst bij het Groningse geothermieproject.

Op 19 juli 2017 bent u schriftelijk geïnformeerd over onze reactie op de ontstane situatie. In het raadsdebat over het rapport 'Staat van de Sector Geothermie' en onze brief onderschreef uw raad het 'on hold' zetten van alle activiteiten voor geothermie (bouwrijp maken van de locatie, boren van de eerste put, bouwen van het warmteverdeelstation), de volgende fase van het warmtenet en de tijdelijke warmte opwek. Tevens steunde u onze lijn om direct na de zomervakantie duidelijkheid te scheppen over de aard van kritiek vanuit SodM, de status van de opsporingsvergunning en de kansen op een toekomstige winningsvergunning door gesprekken met zowel het ministerie van Economische Zaken als SodM. Immers de veiligheid van onze inwoners staat voorop bij keuzes om wel of niet (verder) te investeren in geothermie.

Overleggen met ministerie en SodM na de zomervakantie

Op 28 augustus en 1 september 2017 zijn er overleggen geweest met SodM en het ministerie van Economische Zaken. Daarna is enkele malen telefonisch contact geweest. Op basis van een globale analyse stelde SodM zich daarbij op het voorlopige standpunt dat de:

- Drukcommunicatie met het Groningen gasveld een mogelijkheid is en daarmee kans op seismiciteit kan ontstaan.
- Activatie van interne breuken binnen het reservoir door geothermie reëel is.
- Hoge injectiedruk een verhoogd seismisch risico geeft en kans op frakken.
- Oostelijke randbreuk van ons reservoir nu al seismisch actief en daarvoor een heldere verklaring ontbreekt.

Ook twijfelde SodM of een goed functionerende TLS gemaakt kan worden en in het verlengde daarvan of bij eventuele schade door seismiciteit, onomstotelijk de veroorzaker is vast te stellen en daarmee wie

aansprakelijk is. De rapportage over dit onderdeel in het dossier van WarmteStad beoordeelt SodM als onvoldoende. Tot slot gaf SodM aan in het dossier, zoals zij dat hadden, dat het lastig te achterhalen is welke conclusies WarmteStad trekt op basis van welk onderliggend materiaal.

SodM benadrukte dat de gepresenteerde analyse nog geen definitief en formeel oordeel was. Daarvoor wilde SodM dieper in de uitgevoerde onderzoeken duiken en was er behoefte om meegenomen te worden in de interpretatie van dit onderzoeksmateriaal door WarmteStad. WarmteStad werd geadviseerd een aanvraag in te dienen, welke SodM kan beschouwen als een formeel verzoek tot beoordeling.

Het ministerie van Economische Zaken gaf aan in principe het (toekomstig) advies van SodM op te volgen bij de beoordeling van de aanvraag voor de winningsvergunning. Zij hechten veel waarde aan dat het expertpanel Kennisprogramma Effecten Mijnbouw (KEM) meekijkt. Dit expertpanel is op 30 mei 2017 door de minister geïnstalleerd en bestaat uit onafhankelijke gerenommeerde (internationale) wetenschappers. Het heeft als taak onderzoek te begeleiden dat meer inzicht geeft in de risico's en onzekerheden rond gebruik van de ondergrond. De installatie van dit expertpanel heeft als doel dat bestuurders voortaan beter kunnen anticiperen op de eventuele risico's rond mijnbouwactiviteiten.

WarmteStad en haar aandeelhouders menen, met de kennis van toen, op goede gronden tot de conclusie te zijn gekomen dat de veiligheidsaspecten goed zijn geborgd. U bent ook meerdere keren deelgenoot geweest van de vraagstukken op dit vlak in de vorm bijvoorbeeld informerende raadsessies.

Dit overziend hadden wij het plan met SodM en het ministerie van Economische Zaken een traject in te zetten waarbij WarmteStad een Seismische Risico Analyse (SRA) maakt voor zowel het boren, testen als een voorlopige SRA voor het winnen. SodM had daarbij aangegeven begin 2018 haar advies en dat van het KEM af te hebben. Zo konden de aandeelhouders van WarmteStad met dit materiaal in handen besluiten over de eerste boring (en bijbehorende kosten).

In de collegebrief van 14 november 2017, ten behoeve van het actualiteitendebat op 15 november 2017, stellen wij vast dat het maken van een SRA, alleen gericht is op de geplande geothermische bron, niet langer de beste weg is gelet op een aantal ontwikkelingen:

- SodM heeft gevraagd de recente beving onder Paddepoel te betrekken maar wij beschikken nog niet over de daarvoor benodigde informatie;
- wij hebben EBN (Energiebeheer Nederland) gevraagd mee te kijken naar de specialistische rapportages en daarmee ontstaat een extra processtap;
- de tijdsdruk om begin 2018 een besluit te nemen over de eerste boring is niet meer aan de orde.

Gezien de energietransitie opgave voor onze stad, hechten wij eraan dat er duidelijkheid komt over de haalbaarheid van geothermie in onze stad op de lange termijn. Daarom verkennen wij of en welke opties er nog zijn voor Geothermie in Groningen in de toekomst. Daarover gaan wij het gesprek aan met het ministerie van EZ en SodM. EBN heeft aangeboden hierin mee te denken.

Informerende raadsessie 27 september 2017

Op 27 september 2017 is de ontstane situatie aan u toegelicht. Daarin is de, op dat moment voorgenomen, tussenstap met een SRA, toetsing door het KEM en het uiteindelijke oordeel van SodM toegelicht. Wij hebben in de raadsessie aangegeven dat dit forse consequenties zou hebben voor het project waaronder circa een half jaar vertraging. Dit impliceerde doorlopende projectkosten en niet eerder voorziene werkzaamheden. Ook is aangegeven dat vanwege de vertraging er een oplossing moest komen om medio 2018 aan de leveringsverplichting van de eerste contracten te voldoen.

In de raadsessie van 27 september 2017 hebben wij toegezegd eind oktober 2017 uw raad een voorstel te sturen met daarin de scenario's die voorliggen inclusief de bijbehorende (financiële) consequenties. Met dit voorstel voldoen wij daaraan.

We hebben een deel van de informerende raadsessie vertrouwelijk gehouden, omdat de conclusies van SodM volgens hen als voorlopig moesten worden beschouwd en zij de presentatie daarom niet vrij wilde geven. Wij hebben de slotsheet met de inhoudelijke kritiek wel ontvangen en met u doorgenomen.

Advies SodM aan minister 28 september 2017

Eén dag nadat wij u hadden geïnformeerd heeft SodM aan de minister advies uitgebracht over de opsporingsvergunning van het Groningse project. De brief is op 2 oktober 2017 openbaar gemaakt. In de brief komen de noties over het bepalen van de seismische risico's overeen met de (proces)afspraken die wij met hen gemaakt hadden. SodM stelt aan de minister voor om de opsporingsvergunning te verlengen tot en met het advies over de SRA. Dit komt overeen met het traject waarover wij u op 27 september hadden geïnformeerd en waarbij WarmteStad en haar aandeelhouders pas na een positief oordeel van SodM over een mogelijke SRA verantwoord de investeringsbeslissing konden nemen om de eerste boring door te zetten.

In de brief constateert SodM dat WarmteStad in principe voldoende technische mogelijkheden heeft voor de uitvoering van de vergunning door de inhuur van externe adviseurs. Toch adviseert SodM de minister om voorslagnog niet over te gaan tot de overdracht van de vergunning van gemeente Groningen aan WarmteStad in verband met kanttekeningen bij de kwaliteit van de organisatie. Deze kanttekeningen waren voor ons nieuw. Als er al signalen zijn geweest over de kwaliteit van de organisatie, dan heeft WarmteStad maar hebben ook wij deze niet als zodanig herkend.

Verskil van inzicht te groot

Na de brief van SodM aan de minister hebben wij nog een aantal keer met SodM gesproken over de belangrijkste dilemma's. Deze recente contacten in combinatie met de eerdere contacten met SodM, sinds de publicatie van de 'Staat van de sector geothermie', overziend maakt dat wij bij SodM grote twijfels zien over de veiligheid van het project en dat er stevige kritiek leeft op de wijze waarop WarmteStad en haar adviseurs de seismische risico's inschatten. Wij constateren dat de afstand tussen de opvattingen van SodM en WarmteStad op dit moment zo groot is, dat wij niet verwachten dat de onduidelijkheid over de seismische situatie begin 2018 zodanig is verhelderd dat wij met comfort over, een investering van circa 9 mln. euro voor, de eerste boring kunnen besluiten. De onzekerheid of er een winningsvergunning komt (nodig om de bron te exploiteren), is ons inziens te groot. Bovenal is een verschil van inzicht tussen specialisten over seismische risico's een verschil van inzicht over het garanderen van de veiligheid van onze inwoners. Het project doorzetten met een dispuut over veiligheid is niet opportuun.

Duiding ontstane situatie met SodM

De vraag is hoe deze situatie heeft kunnen ontstaan. Onze analyse op dit moment is dat dit een combinatie is van veranderingen in de wereld van geothermie en de wijze van communiceren tussen SodM en WarmteStad.

Veranderingen in de wereld van geothermie

Zichtbaar is dat de rollen en processen van het ministerie van Economische Zaken en SodM ten aanzien van geothermie aan verandering onderhevig zijn. Er ligt een nieuwe mijnbouwwet met nog de nodige uitwerkingsvraagstukken. Binnenkort ligt er een verbeterplan Geothermie van de minister van Economische Zaken voor in de Tweede Kamer. De opmerkingen uit 'Staat van de sector geothermie' moeten nog een plek krijgen zowel bij de sector als bij de wetgever en haar toezichthouder. Begin 2015 constateerde de Onderzoeksraad voor de Veiligheid, dat SodM lange tijd onvoldoende onafhankelijk van de ministeries had geopereerd. Als opvolging van deze constatering is de koers van SodM kritischer geworden. Wij onderschrijven daarbij het maatschappelijk belang van een onafhankelijk en kritisch toezichthouder. Onze regio weet immers wat de gevolgen zijn wanneer de toezichthouder onvoldoende onafhankelijk is.

Ook is zichtbaar dat aan operators meer eisen gesteld worden als het gaat om de specialistische kennis binnen de eigen organisatie en de financiële draagkracht van een organisatie in relatie tot eventuele schadeclaims door seismiciteit (hoe klein de kans ook). Daarmee tekent zich een beeld af dat in de toekomst geothermie verschuift van lokale partijen naar landelijke (internationale) partijen. Geothermie gaat zich mogelijk ontwikkelen, in analogie aan de gaswinning, als een mijnbouwactiviteit waar het rijk de regie voert.

WarmteStad en haar aandeelhouders ervaren nu aan den lijve dat de wereld van geothermie verandert. Voor ons project zijn de spelregels daarmee tijdens de wedstrijd min of meer veranderd. Ons project lijkt nu in de interbellumfase te vallen tussen 'pionieren met' en 'professionaliseren van' geothermie op landelijk niveau. Ondanks dat wij menen dat WarmteStad niet geschaard kan worden onder de titel 'pionieren' is dit de realiteit waarbinnen WarmteStad en haar aandeelhouders nu moeten handelen.

Destijds is door Spidron de tender gewonnen om als operator te fungeren binnen WarmteStad. Spidron heeft ervaring met projecten in de geothermie-, zout- en olie- en gasindustrie over de gehele levenscyclus van putten. Voor geomechanische en seismologische vraagstukken zijn erkende specialisten ingeschakeld onder regie van deze operator. Vooral als het gaat om het vraagstuk van drukdepletie door mogelijke communicatie van het geothermie reservoir met omliggende gasvelden is veel externe deskundigheid betrokken. U bent ook een aantal keren deelgenoot geweest van de vraagstukken over de ondergrond en welke conclusies daarbij zijn getrokken.

Communicatie SodM en WarmteStad

De gehanteerde werkwijze van compliance assistance in de overleggen tussen SodM en WarmteStad lijkt een rol te hebben gespeeld bij het ontstaan van de huidige situatie. Compliance Assistance is een methodiek waarbij een organisatie, in dit geval WarmteStad, met hulp van een toezichthouder, in dit geval SodM, beter in staat wordt gesteld om zelf voor naleving van wet- en regelgeving te zorgen. Dit kan door het verstrekken van informatie aan of het reflecteren op wat WarmteStad doet. De crux hierbij is dat er geen rechten kunnen worden ontleend aan wat besproken is in een dergelijk overleg. De verantwoordelijkheid om het maximale te ondernemen om aan de regelgeving te voldoen ligt dus bij WarmteStad. Zo behoudt SodM de vrijheid om onafhankelijk te beoordelen.

Het college constateert dat WarmteStad er zich bewust van is geweest dat dit de aard en het karakter was van de besprekingen met SodM, maar wel heeft aangenomen dat als zij fundamenteel verkeerd handelden, dat SodM het zou aanklaarten. Dat aan deze werkvorm haken en ogen kleven geeft SodM ook zelf aan. In de Staat van de sector Geothermie staat: *'Momenteel kan SodM in de situatie terecht komen dat zij projecten waarover zij zelf eerst heeft meegedacht later toch moet stilleggen. SodM acht dit onwenselijk'*, waarmee SodM aangeeft het lastig te vinden om vorm te geven aan deze dubbelrol.

Aangaande het uitvoeren van SRA's is in de brief over de MER aanmelding van 11 mei 2017 door het ministerie opgelegd om een SRA uit te voeren voor het testen van de geboorde putten. Dit verzoek was daarmee onderdeel geworden van de voorbereidingen van de eerste boring en zat in de planning. Door WarmteStad is dit beschouwd als een logisch stap voorafgaand aan de boring en het testen van de eerste put. Op 14 juni 2017 heeft SodM, met verwijzing naar interne communicatie met als onderwerp zorgen over het seismische risico gerelateerd aan de aardwarmteproductie, gevraagd om voor de zomer een afspraak te plannen met de directie van Warmtestad. Deze afspraak zou op 30 juni 2017 plaatsvinden maar is om agenda technische reden vanuit de zijde van SodM geannuleerd.

Vervolgens openbaarden zich met de publicatie van de 'Staat op de sector Geothermie' van 13 juli 2017 de zorgen van SodM over seismische risico's. In de maanden erna zijn deze door SodM toegelicht en ook opgenomen in het advies aan de minister over de opsporingsvergunning op 28 september 2017. Wat betreft de meegegeven zorgpunten over de kwaliteit van de organisatie, in de brief van 28 september 2017, constateren wij dat als er al een signaal door SodM is afgegeven, dit niet als zodanig is herkend door WarmteStad. In het overleg op 28 augustus 2017 is weliswaar een opmerking gemaakt over of WarmteStad het werk van ingehuurde specialisten goed kan beoordelen maar dat is niet herkend als onoverkomelijk. Met het verzoek aan Q-con om op dat moment voorziene SRA uit te voeren, en met de bevestiging van SodM dat Q-con een gekwalificeerde adviseur is, was WarmteStad in de veronderstelling dat daarmee de kennis was gewaarborgd.

Wij hebben nu procesafspraken gemaakt met SodM en kijken met nu vooruit naar het uitvoeren van een SRA en hun beoordeling en die van het KEM. Dit proces ronden wij met hen begin 2018 af.

Bij onze brieven 'Openbaarmaking stukken Geothermie' van 10 november 2017 en 'Aanvullende informatie project Geothermie' van 14 november 2017 hebben wij u de communicatie met SodM en de met SodM gedeelde documenten meegestuurd. Wij hechten eraan transparant te zijn over de wijze waarop besluiten in dit majeure project zijn gebaseerd.

Opsporingsvergunning

Op 26 oktober 2017 heeft het ministerie van Economische Zaken schriftelijk laten weten dat de opsporingsvergunning wordt verlengd tot juni 2018. Zie bijlage 1. Daarmee wijkt het ministerie af van ons verzoek de vergunning te verlengen tot 1 juni 2020. Het ministerie geeft aan dat nadat het proces met de op dat moment nog geplande SRA, KEM en beoordeling door SodM doorlopen zou zijn en was aangetoond

dat ons geothermie veilig kan worden uitgevoerd, zou opnieuw verlenging kunnen worden aangevraagd. Hierin volgde het ministerie het advies van SodM.

Aangaande de overdracht van de opsporingsvergunning van de gemeente Groningen aan WarmteStad, geeft het ministerie aan dat deze (wegens het uitblijven van een besluit binnen de reactietermijn) van rechtswege op 19 juni 2017 al is overgedragen aan WarmteStad. Bovendien constateert het ministerie dat de technische capaciteiten en competenties van WarmteStad niet wezenlijk verschillen van de huidige vergunninghouder (gemeente Groningen). Hier legt het ministerie het advies van SodM, om de vergunning bij de gemeente Groningen te houden, naast zich neer.

Kansen geothermie in de toekomst

Energie Beheer Nederland B.V. (EBN) is een onderneming die namens de Staat investeert in de opsporing, winning en opslag van gas en olie. Op een veilige, duurzame en economisch verantwoorde wijze realiseert EBN maatschappelijke en economische waarde uit de Nederlandse ondergrond. EBN dient daarbij een publiek belang: bijdragen aan een onafhankelijke, betrouwbare energievoorziening in Nederland. Binnen de opsporings- en winningsactiviteiten in Nederland geldt dat de olie- en gasmaatschappijen als operator het voortouw nemen. EBN ondersteunt en investeert met een belang van circa 40% in deze activiteiten. Op deze wijze werkt EBN ook samen met de NAM. De winst uit deze activiteiten draagt EBN af aan haar enige aandeelhouder, de Nederlandse Staat. Geothermie (of aardwarmte) kan een grote bijdrage leveren aan een CO₂-neutrale energiehuishouding. Onder meer via de inzet van de kennis en expertise van EBN in de Green Deal Ultradiepe geothermie en de Green Deal Brabant verkent het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat momenteel de mogelijke rol van EBN in de ontwikkeling van geothermie.

Op verzoek van ons en in overleg met het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat heeft EBN aangegeven dat zij bereid is haar kennis en expertise in te zetten voor ons geothermisch project. Dit zou op termijn er toe kunnen leiden dat zij, na een grondige evaluatie van de situatie, mogelijk kunnen gaan deelnemen in ontwikkeling van Geothermie. In eerste instantie zal EBN derhalve samen met ons het project grondig evalueren en meedenken in de totstandkoming van een verkenning over de toekomstkansen van geothermie in onze stad. Dit biedt mogelijk perspectief om de ontwikkeling van geothermie op termijn in een versterkte samenwerking verder vorm te geven.

Geothermie voor onbepaalde tijd on hold, inzetten op alternatieve warmtebron

De combinatie van de vertraging van de afgelopen 3 maanden plus het traject van de toen voorgenomen SRA en de beoordeling daarvan door het KEM en SodM impliceerde dat de uitvoering van het project minimaal een half jaar zou vertragen. Echter de aard en toon van de kritiek van SodM maakte dat wij de kans klein achtten dat begin 2018 er voldoende comfort zou zijn om een besluit te nemen over de eerste boring. Verder uitstel van de besluitvorming en de financiële consequenties van dit herhaald uitstel vonden wij niet verantwoord.

Wel hechten wij eraan dat er duidelijkheid komt over de haalbaarheid van aardwarmtewinning in onze stad en provincie in het licht van onze energieambities. Aardwarmte is één van de belangrijkste duurzame alternatieven voor aardgas, ook in de nationale energiestrategie. Daarom is het voorstel om het proces rond de SRA, alleen gericht op de huidige geothermische bron op zo kort mogelijke termijn, aan te passen naar een proces gericht op de toekomst van geothermie op de langere termijn.

Met deze verkenning in handen bepalen wij de strategie naar de verdere toekomst voor geothermie in onze stad. Bij een positieve uitkomst gaan we te zijner tijd verkennen of en hoe op lange termijn er alsnog condities gecreëerd kunnen worden om een geothermische bron te ontwikkelen. Daarbij aansluitend op de verdere ontwikkeling van Geothermie in Nederland en of mogelijk andere partijen risicodragend willen participeren.

Het warmtenet op Zernike, dat bijna klaar is, gaat WarmteStad zo spoedig mogelijk exploiteren conform de contractafspraken die gemaakt zijn met de eerste warmteafnemers. Daarom komt er een tijdelijke warmte opwek voorziening die minimaal 2 jaar aan de warmtevraag kan voldoen van op het warmtenet aangesloten gebouwen en voor enkele andere gebouwen buiten Zernike middels decentrale installaties. Die 2 jaar benutten we samen met WarmteStad en het Waterbedrijf om een alternatieve warmtevoorziening te realiseren. Het streven is een zo duurzaam mogelijk alternatief. Ten tijde van de besluitvorming in juni 2016 is al rekening gehouden met een scenario B. Dit biomassascenario is bedrijfseconomisch haalbaar.

Landelijk (nationale energieagenda) wordt erkend dat nieuwe warmtenetten een belangrijke bijdrage moeten gaan leveren aan de transitie naar een klimaatneutraal energiesysteem in Nederland. Ongeveer de helft van de energie wordt in Nederland gebruikt voor het verwarmen van gebouwen en voor productieprocessen. Om een klimaatneutraal energiesysteem te realiseren is het nodig om een zo groot mogelijk deel van de verwarming te dekken uit klimaatneutrale bronnen, zoals: biomassa, groene stroom, groen gas, maar ook restwarmte (mits klimaatneutraal opgewekt), aardwarmte, en andere vormen van omgevingswarmte uit lucht, water en bodem. De bestaande energienetwerken zijn veelal toekomstbestendig om de elektriciteit en het gas te transporteren, maar de capaciteit voor warmte-energie is beperkt.

Besluitvorming Raad van Commissarissen Waterbedrijf

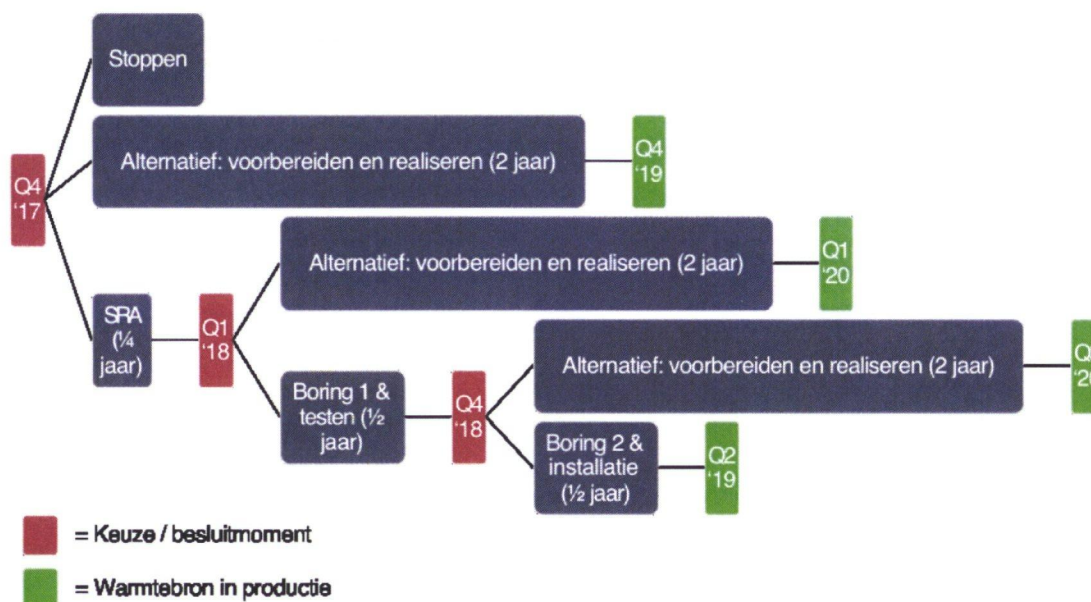
Bovenstaande lijn is tussen de aandeelhouders van WarmteStad afgestemd. Op 23 november 2017 wordt een vergelijkbaar voorstel als dit aan de Raad van Commissarissen (RvC) van het Waterbedrijf voorgelegd. De besluitvorming in dit voorstel is dus onder voorbehoud van besluitvorming in de RvC van het Waterbedrijf. Voor de alternatieve warmtebron geldt dat de voor te stellen oplossing te zijner tijd binnen het Waterbedrijf aparte besluitvorming vereist.

Kader

In het voorstel 'Investering geothermie en warmtenet Noordwest' heeft uw raad op 8 juni 2016 goedkeuring gegeven om het project uit te voeren. Met het raadsvoorstel 'Vervolgfinanciering WarmteStad' heeft de raad op 31 mei 2017 besloten om een (extra) overbruggingskrediet ter beschikking te stellen. De huidige ontwikkelingen maken dat het financieel beeld en dus ook het mandaat dat wij vanuit uw raad hebben gekregen voor dit project in een ander daglicht staan. Met dit voorstel willen wij u het vervolgtraject schetsen en de (financiële) herpositionering van dit project voorleggen.

Argumenten en afwegingen

Scenario's

Bovenstaande scenario's hebben wij in overweging genomen. Opgemerkt moet worden dat sinds medio juli 2017 op het realiseren van het geothermische doublet er al 3 maanden vertraging is opgelopen.

Scenario 1: Direct stoppen

De basisgedachte van dit scenario is om het warmteproject Noordwest geheel te staken, nu 'het verlies te nemen' en niet verder te investeren. Zo gaan de aandeelhouders geen enkel nieuw financieel risico meer aan. Er worden geen plankosten en kosten voor een tijdelijke opwekinstallatie en doortrekking van het warmtenet gemaakt. WarmteStad verbreekt de leveringscontracten met de warmteafnemers. Er vindt alleen

nog een (juridische) afhandeling van de projectbeëindiging plaats. De aandeelhouders boeken de gemaakte kosten, boetes en claims van stakeholders af.

Wij zijn dit project begonnen om een substantiële slag te maken in de verduurzaming van de warmtevoorziening. Warmte vormt immers een groot aandeel van het energiegebruik in onze stad. Daarbij was een uitgangspunt dat wij warmte zouden leveren tegen de meest gunstige prijs als onderdeel van betaalbare woonlasten in onze stad. Ook konden wij voor dit project rekenen op commitment van grote warmteafnemers zoals woningbouwcorporaties, RUG en Hanzehogeschool. Het overdragen van de contracten en de assets levert verstoorde relaties op met onze partners en geeft geen garantie meer voor betaalbare energielasten voor onze Stad.

Daar staat tegenover dat (een deel) van de gerealiseerde investeringen (warmtenet Zernike, gebouwaansluitingen) verkocht zou kunnen worden. En de leveringscontracten worden overgedaan aan andere warmteleverancier.

In de energieagenda naar een CO₂-arme energieomgeving van het Ministerie van Economische Zaken (december 2016) staat aangegeven dat de huidige netwerkbedrijven (zoals Enexis) een grotere rol moeten krijgen in warmte. In de uitwerking hiervan door de ministeries, in de vorm van een warmtetafel (transitiepad lage temperatuur warmte) is in september 2017 expliciet naar voren gekomen dat publieke netwerkbedrijven een wettelijke taak in warmtenetten moeten krijgen. WarmteStad is een publiek netwerkbedrijf. Op dit moment is de tendens dat warmtenetten publiek moeten zijn.

Een betrouwbare taxatiewaarde is op dit moment niet voor handen door gebrek aan soortgelijke projecten en omdat er weinig (private) partijen op de markt van warmtenetten zijn. WarmteStad is juist ontstaan uit marktfalen op de levering van duurzame warmte. En bij de start van dit project was uitgangspunt dat er een billijke warmteprijs gerekend zou worden en de grenzen van de Warmtewet niet worden opgezocht. Bij verkoop (voor zover er partijen geïnteresseerd zijn) kan dit niet meer worden gegarandeerd. Ook kiezen wij hiermee een andere koers dan eerder met de raad is gewisseld en met de afnemers is besproken. Wij hebben een marktverkenning van het verkopen van de contracten en assets daarom niet verkend. Hiertoe zou het college en de andere aandeelhouder een besluit moeten nemen.

Scenario 2: Direct ontwikkelen alternatieve warmtebron

Bij dit scenario geldt dat de positie van SodM dusdanige onzekerheid creëert over geothermie dat nu overstappen op een terugvalscenario aan de orde is. Dus geen investeringen in geothermie meer en niet wachten met het voorbereiden van een alternatieve warmtebron tot begin 2018. Zo wordt met zekerheid het warmtenet snel gevoed met duurzame warmte. In dit scenario voldoen we aan de afspraken die er gemaakt zijn met de warmteafnemers om aangesloten te worden op een duurzaam warmtenet. En wordt het warmtenet verder uitgerold en kan zich verder ontwikkelen. Er is een business case voor een biomassacentrale die bedrijfseconomisch uit kan. Met biomassa kan invulling worden gegeven aan de duurzaamheidsambitie van het project.

Gelet op de ontwikkeling op duurzaam energie gebied is het verstandig om te onderzoeken wat een goede alternatieve duurzame bron is. Daarom wordt goed gekeken naar meerdere alternatieve warmtebronnen of combinaties daarvan. De scope in dit onderzoek is breed van zonnethermie, biogas, groen gas, waterstof, restwarmte tot biomassa etc. en mogelijke combinaties hiervan.

De plankosten op geothermie stoppen binnen dit scenario direct, behoudens de afronding van het proces rond de SRA. En er komen plankosten bij voor het uitwerken van het alternatief. Ook wordt geïnvesteerd in een tijdelijke opwekinstallatie, omdat een alternatieve duurzame bron niet tijdig voorhanden is om aan de aangegane verplichtingen tot warmtelevering te kunnen voldoen.

Scenario 3: Blijven inzetten op geothermie als warmtebron

De basis van dit scenario is dat de afgelopen jaren zorgvuldig het geothermie project is voorbereid en uitgewerkt. Een koersverandering is niet nodig en we vertrouwen erop dat SodM uiteindelijk positief adviseert over ons geothermische project. Daarom wordt een SRA gemaakt, toetst het KEM deze en geeft SodM haar advies af over de SRA. Begin 2018 maken WarmteStad en haar aandeelhouders de balans op over het dan actuele beeld van de seismische risico's en maken een inschatting van de kans op het verkrijgen van een winningsvergunning. Met deze informatie kan een gefundeerde beslissing genomen worden over de investering in een eerste boring.

Sub 3a: Na SRA uitvoeren eerste boring

Bij voldoende vertrouwen in geothermie op basis van de SRA, begin 2018, wordt het oorspronkelijke plan hervat en de eerste boring uitgevoerd. Daarmee is er een half jaar vertraging opgetreden en wordt de geothermische bron, bij succesvolle testresultaten, medio 2019 in gebruik genomen.

Opgemerkt moet worden wanneer het vermogen van de bron onvoldoende blijkt alsnog wordt overgestapt naar het realiseren van een alternatieve warmtebron. In dat geval treedt de garantstellingsregeling (RNES) vanuit het rijk in werking. De uitwerking van de alternatieve bron gebeurt net zoals in de alinea 'Direct alternatieve Warmtebron' is beschreven. In dat geval levert WarmteStad in het najaar 2020 via een alternatief voor geothermie duurzame warmte via het warmtenet.

Sub 3b: Na SRA alternatieve warmtebron

Wanneer de SRA substantiële veiligheidsrisico's laat zien of er gebrek aan vertrouwen is in het verkrijgen van een winningsvergunning, wordt afgezien van geothermie en wordt een alternatieve warmtebron gebouwd. De uitwerking van de alternatieve bron gebeurt net zoals in de alinea 'Direct alternatieve Warmtebron' is beschreven. In dat geval levert WarmteStad begin 2020 duurzame warmte via het warmtenet.

Tussentijds voldoen aan leveringsverplichtingen

Tijdelijke warmte opwek

Ten behoeve van het creëren van de baseload voor de business case van 3.500 woningequivalenten zijn in 2015 en 2016 de eerste contracten gesloten met onze warmteafnemers. Zo is er commitment gecreëerd over meerdere jaren voor voldoende afname van warmte. Conform enkele van deze contracten moet WarmteStad in 2018 de eerste warmte leveren. Behoudens het scenario van helemaal stoppen is bij alle andere scenario's vanaf medio 2018 een tijdelijke warmte opwekvoorziening nodig die warmte levert, variërend van tot het tweede kwartaal 2019 danwel tot het derde kwartaal 2020.

Door vertragingen van de afgelopen jaren konden al aan een aantal gebouwen niet conform contractdatum warmte worden geleverd vanuit de geothermische bron. Daarom zou begin 2018 een zogenaamde tijdelijke warmte opwekinstallatie in gebruik worden genomen totdat de geothermiebron met bijbehorende piek en back-up installatie gereed is.

Deze tijdelijke warmte opwek bestaat uit een centrale opwekinstallatie die het warmtenet op Zernike gaat voeden. Verder zijn er warmteleveringscontracten bij gebouwen die nu in aanbouw zijn en die niet nabij het warmtenet van de eerste fase liggen. Vooruitlopend op besluitvorming over de verdere uitrol van het warmtenet is bij deze gebouwen tijdelijke decentrale warmtevoorziening nodig. Nog een afweging is op welke wijze de flats aan de Planetenlaan van warmte voorzien gaan worden in deze tussenfase. Een doortrekking op het aangelegde tracé op Zernike en dus aansluiten op de centrale tijdelijk opwek lijkt daarbij economisch het verstandigst. Een keuze hierover ligt binnenkort voor bij de aandeelhouders.

De centrale tijdelijke warmte opwek maakt gebruik van Warmtekrachtkoppelingen (WKK) zodat er toch sprake is van warmte met een aanzienlijk lagere CO₂-uitstoot dan verwarming door enkel (HR)aardgasketels.

De destijds voorziene kosten voor de tijdelijke opwek waren € 2,1 miljoen. Daarvan kon voor € 1,0 miljoen aan installaties hergebruikt worden in de piek en back-up installatie van het warmteverdeelstation voor geothermie. De nieuwe vertraging betekent dat met zekerheid de tijdelijk opwek langer moet functioneren dan destijds voorzien. De investering in de tijdelijke opwek wordt daarom met € 200.000 verhoogd zodat er een extra WKK geplaatst kan worden en deze installatie robuust is voor de langere periode van levering.

Planning tijdelijke warmte opwek

Door de onduidelijkheid met SodM zijn zekerheidshalve in medio juli 2017 alle aanbestedingen opgeschort, zo ook de aanbesteding voor de tijdelijke warmte opwek. Om op tijd warmte te leveren moet WarmteStad dit aanbestedingsproces snel hervatten. Langer wachten met de opdracht voor bouwen van de tijdelijke warmte opwek betekent dat op de eerste contracten er te laat warmte wordt geleverd met als gevolg boetes en tegemoetkomingen aan de klanten voor alternatieve warmtevoorzieningen. Bovenal verliest

WarmteStad dan huidige klanten en kunnen we niet voldoen aan het uitgangspunt dit project te starten met minimaal 3.500 gecommiteerde woningequivalenten.

Wij hebben, zoals u ook op 27 september verteld, voorlopig ingestemd met het realiseren van deze tijdelijke warmte opwek voorziening en de voorbereiding daarvan. Met dit raadsvoorstel wordt de realisatie van de tijdelijke warmte opwek, voor maximaal 2,3 miljoen euro, definitief.

De financiële consequenties van de investeringen die noodzakelijk zijn voor het realiseren van de tijdelijke opwek zijn inzichtelijk gemaakt in de liquiditeitsplanning van WarmteStad, die als bijlage 2 bij de stukken is gevoegd. Daarbij is aannemelijk dat het beschikbare agio (toegezegde kapitaalstortingen) niet toereikend is om tussentijds de tijdelijke warmte opwek te financieren.

Maatschappelijk draagvlak en participatie

Er is tot op heden brede steun voor het uitvoeren van geothermie en warmtenet Noordwest. Zowel bij Stadgers als belangrijke stakeholders zoals de RUG, Hanzehogeschool en de woningbouwcorporaties. In Provinciale Staten en de gemeenteraden van Zuidhorn en Bedum zijn wel vragen gesteld. In de beantwoording door Gedeputeerde Staten en beide colleges van B&W wordt vertrouwen uitgesproken dat gemeente Groningen met dit project verantwoord bezig is en dat het vertrouwen geeft dat SodM er scherp in zit. Het Wijkplatform Selwerd heeft zich evenwel kritisch uitgelaten.

De voorgestelde koers van eerst inzetten op een alternatieve warmtebron en voor onbepaalde tijd geothermie 'on hold' zetten, betekent dat wij samen met WarmteStad de komende periode moeten investeren in de communicatie. De afgelopen jaren was geothermie het opvallendste element van warmtenet Noordwest. De verduurzaming van de warmtevoorziening in onze stad en betaalbare warmte voor Stadgers, blijft net als met een geothermische bron de boodschap.

Het vooralsnog niet uitvoeren van Geothermie en de komende periode van onzekerheid over de exacte verdere uitrol van het warmtenet en de invulling van de warmtebron, komen het imago van dit project en indirect WarmteStad niet ten goede. Het duidelijke toekomstbeeld van het warmtenet Noordwest is immers nu diffuser geworden. Alertheid is geboden dat de klanten, die zich al hebben gecommiteerd aan een aansluiting op het warmtenet Noordwest, maar ook toekomstige klanten niet afhaken.

In raadsbesluit 'Kader en plankrediet Geothermie en Warmtenet Noordwest' van mei 2015 heeft u randvoorwaarden meegegeven voor dit project. Onder meer betrof dit het project zijn basis vindt in maatschappelijk rendement (energietransitie) maar wel onder de conditie van een gezonde financiële huishouding (minimale IRR van 6%). En dat het waarborgen van de belangen van onze inwoners (betaalbare warmte) voorop staat. Deze randvoorwaarden blijven overeind het scenario dat wij u nu voorstellen.

Voor het slagen van dit warmteproject is de samenwerking met (grote) afnemers essentieel. Daarom heeft WarmteStad met deze stakeholders (RUG, Hanzehogeschool, diverse ontwikkelaars, Woningbouwcorporaties en VVE's intensief contact en is over de ontstane situatie gesproken in een bestuurlijk overleg op 18 oktober 2017.

Financiële consequenties

Hierna vermelde financiële uitwerkingen zijn gebaseerd op de stand van 1 november 2017. Opgemerkt moet worden dat er per scenario nog onderdelen zijn die in detail werkende weg helder worden. Daarmee is onderstaande deels gebaseerd voor de op dit moment best mogelijke inschattingen.

Samenvatting financiële consequenties scenario's

Scenario 1: Direct stoppen

In totaal heeft WarmteStad op 1 november 2017 in het kader van het project Noordwest bijna 10,9 miljoen euro uitgegeven en zich voor 0,9 miljoen euro verplicht. Tevens zijn er nog verliezen van bijna 0,8 miljoen euro, zoals verantwoord over eerdere boekjaren in de V&W rekeningen WarmteStad. In een aantal contracten is WarmteStad verplicht tot het aansluiten op het warmtenet. Wanneer WarmteStad dit niet nakomt lopen de boetes op tot 1,2 miljoen euro. Deze clausule in de contracten is opgenomen omdat enkele afnemers met zekerheid wilden voorkomen dat WarmteStad haar warmtelevering niet zou invullen met losse warmteproductie-eenheden (bijvoorbeeld pelletskachels per gebouw). Totaal tellen de af te boeken verliezen (kosten) binnen WarmteStad in dit scenario dan op tot 13,8 miljoen euro.

Daarnaast verplicht de Warmtewet WarmteStad (of degene die een leveringscontract overneemt) tot het leveren van warmte via een alternatief voor het warmtenet. De kosten die daarmee gemoeid worden globaal geschat op totaal 3 miljoen euro.

Er is voor ruim 7,5 miljoen euro geïnvesteerd in het warmtenet (leidingwerk en gebouwaansluitingen). En ook de leveringscontracten vertegenwoordigen een economische waarde. Een betrouwbare taxatiewaarde is op dit moment niet voor handen door gebrek aan soortgelijke projecten en omdat er weinig (private) partijen op de markt van warmtenetten zijn. Bovendien is WarmteStad juist ontstaan uit marktfalen op de levering van duurzame warmte.

Er zijn op dit moment te veel onzekerheden om een getal te noemen voor de schade die WarmteStad oploopt bij het direct stoppen van dit project. We kunnen op dit moment alleen de uitersten berekenen. Uitgaand van een situatie dat het niet lukt de contracten en de assets te verkopen, de boetes moeten worden betaald en WarmteStad voor enkele gebouwen alternatieve warmte moeten organiseren, is de maximale schade 16,8 miljoen euro (gemeentelijk deel 8,4 miljoen euro). Daarbij moet opgemerkt worden dat WarmteStad verplicht is tot warmtelevering en er dus ook inkomsten zijn uit de verkoop van deze warmte. Ook zijn er vanuit het redelijkheidsbeginsel vraagtekens te zetten bij een situatie waarin WarmteStad wel warmte levert en dan ook nog een boete moet betalen voor het niet aansluiten op een warmtenet.

In geval op korte termijn (voordat de leveringsverplichting gaat) de contracten worden overgedaan en de assets voor kostprijs verkocht, is de schade 6,3 miljoen euro (gemeentelijk deel 3,2 miljoen euro). Dan zou naast de boetes WarmteStad geen verplichtingen meer hebben voor het leveren van warmte. Echter de vraag is gerechtvaardigd of een warmtenet zonder een bron voor de kostprijs verkocht kan worden.

Scenario 2: Direct ontwikkelen alternatieve warmtebron

Het huidige terugval scenario is biomassa maar wij onderzoeken of er alternatieven zijn die met een hogere waardering op duurzaamheid. Binnen 3 maanden willen wij hiervoor een inventarisatie van de kansrijke opties hebben inclusief financiële implicaties.

De keuze om nu het warmtenet in gebruik te nemen met een tijdelijke warmte opwek is gekoppeld aan de eis dat er reëel zicht moet zijn op een structurele duurzame warmtebron. Bij het investeringsbesluit in juni 2016 was het terugval scenario (wanneer de geothermische bron onvoldoende vermogen had) een biomassacentrale. Daarvoor is destijds een business case opgesteld die ook onderdeel was van de second opinion die de Rebel groep heeft uitgevoerd. Uitgangspunt was dat warmtenet bij biomassa niet doorgroeit naar 10.000 WE maar tot 7.500 WE.

Recent heeft Sweco deze business case tegen het licht van de huidige marktsituatie voor het bouwen en exploiteren van biomassacentrales gehouden met een Quicksan. Deze Quicksan bevestigt dat de business case nog voldoet en beoordeelt de CAPEX (investeringslasten) zelfs als conservatief. Daarmee biedt biomassa dus een reëel perspectief op een rendabele en duurzame warmtebron.

Bij een biomassacentrale gaat het om een investering van ruim 11,5 miljoen euro. En bedragen de exploitatielasten (OPEX) over de looptijd van de business case circa 22 miljoen euro. De IRR (interne opbrengstvoet) is becijferd op 6,7% met een Netto Contante Waarde 2,3 miljoen euro. Daarmee voldoet het aan het uitgangspunt van het minimaal rendement van 6% zoals uw raad dat in mei 2015 aan ons heeft meegegeven. Het break-even punt, in geval groei naar 7.500 WE niet lukt, ligt binnen deze business case rond de 5.000 WE. In het investeringsbedrag is nog niet opgenomen dat een deel van de Tijdelijke Warmte opwek als piek en back-up installatie kan worden ingebracht in de biomassacentrale. Opgemerkt moet worden dat de biomassa case globaler is dan de case die in de loop ter tijd is ontstaan voor geothermie. Definitief inzetten op het biomassascenario betekent ook dat een verdiepingsslag op de business case nodig is.

Het uitgangspunt bij overstappen naar biomassa is dat de onderneming op biomassa geen restschuld meekrijgt uit geothermie. In juni 2016 was becijferd dat (na uitkering van de RNES voor de gemaakte boorkosten) 3 miljoen moest worden afgeboekt als gestopt werd met geothermie. Wanneer wij, per november 2017, over stappen op biomassa moet WarmteStad 5,7 miljoen euro afwaarderen op gemaakte kosten voor geothermie activiteiten. Daarmee is de schade voor de gemeente Groningen circa 2,9 miljoen euro.

Scenario 3: Blijven inzetten op geothermie als warmtebron

Vertragingsschade

Sinds de publicatie van de staat van de sector geothermie hebben wij met WarmteStad afgesproken dat zij de niet noodzakelijke werkzaamheden in deze onzekere fase stop zetten. Daarentegen zijn er onvoorziene kosten als gevolg van de situatie met SodM. Daarnaast zijn er werkzaamheden er de afrondende werkzaamheden rond het warmtenet fase 1, etc. WarmteStad becijfert de vertragingsschade in deze 6 maanden op globaal 1 miljoen euro.

In dit scenario wordt de SRA uitgevoerd en voorgelegd aan het KEM en de SodM. Dit betekent dat het project zes maanden vertraging oploopt.

Sub 3a: Na SRA uitvoeren eerste boring

Wanneer de SRA en de beoordeling van SodM vertrouwen geeft bij WarmteStad en haar aandeelhouders over het verkrijgen van een winningsvergunning dan wordt besloten om de investering van 9 miljoen euro in de eerste boring met het testen te doen. Dan is er in september 2018 duidelijkheid over het vermogen van de bron en of de gemeten condities in de ondergrond qua veiligheid voldoen aan de verwachtingen. Wanneer dat zo is kan de tweede boring gedaan worden en wordt in december 2018 de bron in gebruik genomen. In dit scenario hoeft er niet afgewaardeerd op geothermie. De financiële consequenties zijn dat er extra overbruggingskrediet nodig is en de IRR licht daalt.

Extra overbruggingskrediet

Op basis van de eerste doorkijk op het afschalen van de organisatie heeft WarmteStad becijferd dat bij een vertraging van 6 maanden (gerekend vanaf het on hold zetten in juli 2017) dat de projectuitgaven van het

project toenemen met 1 miljoen euro (stand per november 2017). De liquiditeitsbehoefte voor het totale project neemt diensgevolge ook met 1 miljoen toe. Het effect van de vertraging is vooral zichtbaar doordat externe financiering later beschikbaar komt en het project behoudens boringen doorgaat tijdens de vertraging. Vanaf de eerste boring t/m de tweede boring is er een extra tijdelijke financieringsbehoefte van 3 miljoen euro. Deze 3 miljoen euro kan niet extern worden gefinancierd. Dit betekent dat bovenop het overbruggingskrediet (waartoe u in mei heeft besloten) van 6 miljoen euro, nog eens 3 miljoen euro extra overbruggingskrediet nodig is. Voor de gemeente Groningen betekent dit dat het overbruggingskrediet stijgt van de oorspronkelijke 3 miljoen euro naar 4,5 miljoen euro. De aflossing van deze lening geschiedt zodra de bank instapt (na een succesvolle eerste boring).

Effect op business case geothermie

Het effect voor de business case geothermie is dat de totale projectuitgaven stijgen van 59,8 miljoen naar 60,8 miljoen. De IRR van de Business Case Geothermie komt daarmee op 7,15 % (0,15 % lager t.o.v. business case zonder vertraging). Daarmee is nog steeds een economische gezond warmtenet te exploiteren.

Eerste boring mislukt

Wanneer uit de eerste boring onverhoopt blijkt dat het vermogen van de bron en of de gemeten condities in de ondergrond qua veiligheid niet goed zijn, dan wordt overgestapt op de alternatieve warmtebron. WarmteStad moet dan 13 miljoen euro afwaarderen (o.a. uitgaven 1e boring, SRA, extra onderzoek, algemene kosten, verzekeringen, financiering). Hierbij is rekening gehouden met uitkering RNES van 6,75 miljoen euro. De schade voor de gemeente Groningen is dan circa 6,5 miljoen euro.

Sub 3b: Na SRA alternatieve warmtebron

Wanneer de SRA en de beoordeling daarvan door SodM laten zien dat veiligheidsrisico's te groot zijn dan wordt overgestapt op het alternatieve scenario. De business case voor biomassa geeft in dit geval dezelfde resultaten als wanneer we nu al overstappen op biomassa. Met dien verstande dat er dan 7,2 miljoen euro aan kosten voor geothermie binnen de WarmteStad afgeboekt moeten worden. Daarmee is de schade voor de gemeente Groningen circa 3,6 miljoen euro.

Keuze voor scenario 2: Direct ontwikkelen alternatieve warmtebron

Afwaarderen WarmteStad BV

Bij instemming met ons voorstel (direct inzetten op een alternatieve warmtebron) worden de voorbereidende werkzaamheden voor geothermie gestaakt. Dit heeft betekenis voor de geplaatste investeringen door WarmteStad op de geothermie activiteiten en daarmee de waarde van ons aandeel in WarmteStad. WarmteStad moet opnieuw van haar activiteiten de bedrijfswaarde bepalen. Die bedrijfswaarde is weer mede afhankelijk van de nieuwe scenario's die ontwikkeld worden voor de alternatieve duurzame warmtebron. De geplaatste investeringen die door deze koerswijziging nu niet meer van waarde zijn, worden dan afgeschreven door WarmteStad. Het gaat dan om alle voorbereidende kosten voor de geothermie die 5,7 miljoen euro bedragen (bij het scenario nu overstappen op een alternatief). Bij de herwaardering van de onderneming WarmteStad wordt dan de afboekwaarde van de geothermie activiteiten in samenhang met het toekomstige (financieel) perspectief van WarmteStad beschouwd.

Afwaarderen aandeelhouder gemeente Groningen

Bij de verantwoording over de jaarrekening 2017 zal de deelneming WarmteStad opnieuw worden gewaardeerd. Voor nu is het aannemelijk de helft van de afboeking binnen WarmteStad (2,9 miljoen euro) te hanteren. In de gemeentelijke jaarrekening 2017 willen wij de precieze omvang van de afwaardering financiële betrokkenheid in WarmteStad met bijbehorende onderbouwing toelichten.

Agio'storting, leningen en liquiditeit

Lening provincie

Met de provincie Groningen is er een akkoord over een risicodragende lening van 2 miljoen euro aan de gemeente Groningen ten behoeve van geothermie. Deze lening zou door gemeente Groningen als agio'storting worden doorgezet naar WarmteStad. De lening is nog niet afgeroepen bij de provincie doordat deze is gekoppeld aan de realisatie van geothermie. De lening beoogde op het risicovolle deel van het project warmtenet Noordwest, geothermie, verlichting te bieden op de risico's dat beide aandeelhouders

hebben. Het nu aan u voorgestelde scenario, van direct overstappen op een alternatieve bron, maakt de financiële betrokkenheid van de provincie, zonder nieuwe afspraken, stopt.

Overbruggingskrediet aandeelhouders

Aan WarmteStad is toegezegd door beide aandeelhouders om een overbruggingskrediet van 6 miljoen euro. (3 miljoen euro gemeente) beschikbaar te stellen. Het oogmerk van deze overbrugging – als besloten in uw raad van mei 2017 – is om de langere periode tot het instappen van de bank, door eerdere vertragingen, te overbruggen. Beide aandeelhouders hebben hangende de onduidelijkheid rond het standpunt van SodM, het beschikbaar stellen van dit overbruggingskrediet opgeschort. In hoeverre dit overbruggingskrediet gekoppeld kan en gaat worden aan het scenario van een alternatieve warmtebron moeten wij nog bezien en zullen wij te zijner tijd aan u voorleggen.

Elena

Voor dit project is een ELENA (European Local ENergy Assistance)-subsidie toegekend van maximaal 2 miljoen. Met het voorgestelde scenario bestaat het risico dat de subsidie uiteindelijk niet wordt uitgekeerd. In de liquiteitsplanning wordt de ELENA subsidie pas in 2019 afgeroepen. Daarmee heeft dit geen consequenties van de financiële huishouding van WarmteStad. Onderzocht wordt of ELENA over te zetten is op een alternatief scenario dan Geothermie.

Vreemd vermogen

Er ligt van de bank een uit onderhandelde termsheet, gebaseerd op twee BV's van Noordwest: de geothermie BV en de warmtenet BV. In totaal bedroeg de externe financiering 45 miljoen euro. De ondertekening van de termsheet is de stap die nu voorligt. Door nu te kiezen om direct in te zetten op een alternatieve warmtebron wordt niet voldaan aan de vereisten van de termsheet en moet WarmteStad opnieuw externe financiering verwerven voor dit alternatief. Ondanks dat maken van een definitieve Business Case voor een alternatieve bron de nodig haken en ogen heeft is in algemene zin de verwachting dat dit minder complex is dan voor geothermie. Geothermie is omgeven met meer onzekerheden (bijvoorbeeld of de bron voldoende vermogen zou leveren).

Agio

Tot nu toe heeft WarmteStad 12 miljoen euro aan agio afgeroepen bij haar aandeelhouders. Daarvan is 6 miljoen euro afkomstig van de gemeente Groningen. Conform de besluitvorming resteert er nog een afroep medio december voor agiostortingen van 2 miljoen euro (1 miljoen euro gemeente).

Liquiditeitsknelpunt

Naar verwachting vraagt WarmteStad eind december 2017 de laatste agiostortingen op (1 miljoen van gemeente Groningen). Naar verwachting, afhankelijk van scenariokeuze en ook tempo van aanpassing (afschaling) organisatie, is half januari 2018 nieuwe (tussentijdse) financiering nodig is. Immers alle andere vormen van financiering zoals de overbruggingskredieten Geothermie van de aandeelhouders, de lening van de provincie en de externe financiering zijn niet meer voorhanden. En een definitieve keuze voor alternatieve warmtelevering met bijbehorende aangepaste business case is dan nog niet gereed. De verwachting is dat half januari 2018 liquiditeitsbehoefte ontstaat van WarmteStad. Dat impliceert dat de aandeelhouders tussentijds naar verwachting voor januari 2018 aanvullende middelen beschikbaar moeten stellen.

Weerstandvermogen

Voor dit project is altijd een relatief hoog risicoprofiel aan gehouden en is 20% van het geïnvesteerde bedrag aan het weerstandsvermogen toegevoegd. In juni 2017 is bij de kapitaalverstrekking aan WarmteStad voor Geothermie en Warmtenet Noordwest, besloten het weerstandsvermogen te versterken met 1.3 miljoen euro. Als gevolg van de gemeentelijke leningen aan WarmteStad (overbruggingskrediet Geothermie) in het kader van de nota 'Vervolfinanciering WarmteStad' (mei 2017) is het benodigde weerstandsvermogen vastgesteld op 726.000 euro te dekken uit de Algemene Egalisatiereserve. In totaal is het benodigde weerstandvermogen daarmee op ruim 2 miljoen euro gezet. In dit kader leidt het treffen van een verliesvoorziening tot een onttrekking aan het beschikbare weerstandsvermogen. Het gaat om een verlaging van ca. 2% van het weerstandsvermogen. Bij de verantwoording over 2017, wordt het weerstandsvermogen geactualiseerd.

Conclusie

Wij stellen voor nu in te zetten op het ontwikkelen van een alternatieve warmtebron. En de voorbereidingen voor het boren van de eerste put en het realiseren van een geothermisch warmteverdeelstation worden gestopt. In de huidige situatie van onzekerheid rond seismische risico's is ons inziens dit verstandig. Daarmee geven wij uitwerking aan scenario 2.

De wijziging ten opzichte van het raadsvoorstel van 3 november 2017, is dat wij afzien van het opstellen van een SRA en het laten beoordelen door het SodM en KEM, op zo kort mogelijk termijn. Wel hechten wij aan helderheid over de toekomst van geothermie in onze stad. Daarvoor wordt in de komende periode een verkenning door ons uitgevoerd naar de kansen voor geothermie rekening houdend met de recente standpunten en inzichten van SodM.

Tevens komt er een tijdelijke warmtevoorziening. Tegelijkertijd zijn wij met EBN in gesprek over een mogelijke deelname aan dit project met een geothermische bron. Zo stellen we aan de ene kant veilig dat we een stap zetten in de verduurzaming van de warmtevoorziening van onze stad op korte termijn en kan WarmteStad met zekerheid aan haar contractverplichtingen voldoen. Aan de andere kant houden we zo de optie open voor een rol van geothermie op de langere termijn.

De consequentie van dit scenario is te zijner tijd een afwaardering van onze financiële betrokkenheid in WarmteStad bij de jaarrekening 2017 van circa 3 miljoen euro. En dat wij voor maart 2018 een opgave hebben om WarmteStad voldoende middelen te geven dit scenario uit te voeren.

Overige consequenties

Scenario 1: Direct stoppen

Consistent beleid

Wij zijn dit project begonnen om een substantiële slag te maken in de verduurzaming van onze warmtevoorziening. Daarbij was ook een uitgangspunt dat wij warmte zouden leveren tegen de meest gunstige prijs als onderdeel van betaalbare woonlasten in onze stad. Ook kunnen wij voor dit project rekenen op veel commitment van grote warmteafnemers zoals de woningbouwcorporaties, RUG en Hanzehogeschool. Het overdragen van de contracten en de assets levert verstoorde relaties op met onze partners en geeft geen garantie meer voor betaalbare energielasten voor onze Stadgers.

Verlies opgebouwde kennis

De planontwikkeling en opgedane kennis over geothermie en warmtenetten die WarmteStad de afgelopen jaren heeft opgebouwd vertegenwoordigt een waarde die als verloren beschouwd kan worden. Dit betreft onder meer het verdienvermogen voortvloeiend uit de afnamecontracten voor ruim 3.600 woning equivalenten (WE) en de goodwill voor het vervolg. Op Zernike is inmiddels 4,3 km warmtenet aangelegd waarmee de gebouwen van de Hanzehogeschool en RUG kunnen worden verwarmd. Dit recent gerealiseerde warmtenet wordt dan niet van duurzame warmte voorzien, waardoor de investering een vorm een kapitaalvernietiging wordt.

Imagoschade

Dit project is het grootste en meest spraakmakende project binnen ons energieprogramma. Het geheel stoppen van dit project kan een weerslag hebben op de andere duurzame initiatieven en energieprojecten en het geloof en de bereidheid van stakeholders mee te doen (in toekomstige projecten). Tot slot draagt een dergelijke afboeking, zonder maatschappelijke resultaten, niet bij aan het draagvlak onder Stadgers voor grote (energie)projecten.

Scenario 2: Direct ontwikkelen alternatieve warmtebron

Met dit scenario geven we de komst van geothermie in onze stad op korte termijn op. Een ambitieus project dat een substantiële bijdrage had kunnen leveren aan onze doelen op gebied van energietransitie. Daarmee zit tot op zekere hoogte uiteindelijk het gaswinningveld, waar we juist vanaf willen vanwege de CO2 uitstoot en seismische risico's, een duurzaam energieproject in de weg.

Een andere kant er is een aanzienlijk deel van het warmtenet gerealiseerd. De eerste fase van het warmtenet is gerealiseerd binnen de daarvoor geormerkte budgetten. Het zo snel mogelijk overstappen naar een terugval scenario is nu het devies. Dit om de kosten te beheersen en bovenal om koers te houden

in de transitie van de warmtevoorziening in onze stad. Want onze ambitie blijft om een aardgasloze stad te worden.

In de toekomst spelen warmtenetten een belangrijke rol in de toekomstige energievoorziening. Ook vanuit de rijksoverheid wordt dit onderschreven. Door het warmtenet Noordwest fase 1 in gebruik te nemen met in eerste instantie de tijdelijke warmte opwek, over 2 jaar een alternatieve duurzame warmtebron en door stap voor stap verder uitbreiden van het warmtenet, creëren wij een goede basis. Met dit scenario scheppen we naar de stakeholders helderheid over de koers waar vervolgens WarmteStad met focus aan kan werken.

Scenario 3: Blijven inzetten op geothermie als warmtebron

Het afbreukrisico in dit scenario beoordelen wij als te groot. De kans is onder de huidige condities te groot op steeds oplopende kosten en het inzetten op een alternatief warmtebron schuift dan regelmatig naar achteren. Ook de verdere uitrol van het warmtenet en het acquireren van nieuwe klanten om aan te sluiten op het warmtenet blijft daarmee ongewis. Zo bereiken we niet de ambities die wij ons zelf gesteld hebben voor de energie transitie in onze stad. Dat laat onverlet dat wij geothermie in onze stad zeker nog niet definitief afschrijven. Geothermie is een kansrijke vorm van duurzame warmte. Daarom zetten we wel een verkenning naar de toekomstkansen van geothermie.

Vervolg

- Eind december 2017 - laatste agio storting aandeelhouders
- Maart 2018 - aangepaste liquiditeitsplanning
- Voorjaar 2018 - Keus alternatief + nieuwe business cases

Lange Termijn Agenda

-

Met vriendelijke groet,
burgemeester en wethouders van Groningen,

de burgemeester,
Peter den Oudsten

de secretaris,
Peter Teesink

ADDENDUM:

Raadsvoorstel: Vervolgtraject Geothermie (nieuw)

Aan het dictum van het raadsvoorstel worden de onderstaande besluitpunten toegevoegd:

ARHI: aanvullende besluiten

Het college besluit de raad voor te stellen:

- I. het genomen besluit vanwege het financieel toezicht op grond van artikel 21 Wet algemene regels herindeling voor te leggen ter afstemming aan de gemeenten Haren en Ten Boer en ter goedkeuring aan Gedeputeerde Staten;*
- II. het genomen besluit na goedkeuring door Gedeputeerde Staten in uitvoering te brengen.*

> Retouradres Postbus 20401 2500 EK Den Haag

**Directoraat-generaal
Energie, Telecom &
Mededinging**
Directie Energie en Omgeving

Bezoekadres
Bezuidenhoutseweg 73
2594 AC Den Haag

Postadres
Postbus 20401
2500 EK Den Haag

Overheidsidentificatienr
00000001003214369000

T 070 379 8911 (algemeen)
www.rijksoverheid.nl/ez

Datum **26 OKT 2017**
Betreft **Wijziging en overdracht opsporingsvergunning aardwarmte Groningen 2**

Ons kenmerk
DGETM-EO / 17154346

Uw kenmerk
-

Bijlage(n)
-

Besluit

Procesverloop:

- Gemeente Groningen is houder van de bij beschikking van de Minister van Economische Zaken (hierna: EZ) van 15 april 2011, verleende opsporingsvergunning aardwarmte voor het gebied genaamd Groningen 2, met kenmerk ETM/EM/11033009 (Staatscourant 2011, nr. 7134). Laatstelijk gewijzigd bij beschikking van de Minister van EZ van 30 april 2015 met kenmerk DGETM-EM/15055257 (Staatscourant 2015, nr. 13279);
- de opsporingsvergunning aardwarmte Groningen 2 geldt tot 1 november 2017;
- bij brief van 12 april 2017, aangevuld op 20 april 2017, heeft de vergunninghouder een aanvraag ingediend om verlenging, op grond van artikel 18, derde lid van de Mijnbouwwet (hierna: Mbw), van de geldigheidsduur van de opsporingsvergunning aardwarmte Groningen 2. In dezelfde brief vraagt de vergunninghouder om toestemming, op grond van artikel 20, eerste lid, Mbw tot overdracht van de opsporingsvergunning aardwarmte Groningen 2 aan WarmteStad B.V.;
- Staatstoezicht op de mijnen (hierna: Sodm) is op 12 mei 2017 verzocht om advies uit te brengen inzake de toestemming tot overdracht van de opsporingsvergunning Groningen 2. Op 28 september is van Sodm advies ontvangen (kenmerk: 17151757).

Overwegingen m.b.t. het ingediende advies:

- in haar advies gaat Sodm niet alleen in op de toestemming om de opsporingsvergunning aardwarmte Groningen 2 te mogen overdragen, ook plaatst Sodm kanttekeningen bij de risico's van het aardwarmte project in het kader van de gewijzigde Mijnbouwwet en geeft zij advies inzake de verlenging van de geldigheidsduur van de opsporingsvergunning;
- voor wat betreft de toestemming tot overdracht komt Sodm tot de conclusie dat de technische capaciteiten en competenties van WarmteStad B.V. niet wezenlijk verschillen van de huidige vergunninghouder, omdat het grootste deel van het management, personeel en de externen niet is gewijzigd. Sodm geeft aan dat de beoogde vergunninghouder in principe over voldoende technische mogelijkheden zou moeten kunnen beschikken door inhuur van deskundige externe adviseurs, maar plaatst daarbij een aantal kanttekeningen:

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100

- Sodm heeft reden om te twijfelen over de kwaliteit van de interne communicatie binnen WarmteStad B.V.;
- Sodm acht het integraal risicobesef binnen de WarmteStad B.V. projectorganisatie onvoldoende;
- door het gebrek aan expertise op het gebied van seismiciteit binnen de WarmteStad B.V. projectorganisatie kan goed opdrachtgeverschap onvoldoende worden ingevuld;
- hoewel het plan van aanpak met de aanvraag tot overdracht niet is gewijzigd, is Sodm van mening dat er onvoldoende appreciatie en begrip is voor de risico's van boren naar en het winnen van warmte uit de diepe ondergrond, specifiek in dit gebied met seismische activiteit en gaswinning. Voor wat betreft de toestemming met de overdracht van de opsporingsvergunning aardwarmte van de gemeente Groningen naar WarmteStad B.V. komt Sodm dan ook tot de conclusie dat bovengenoemde kritische punten eerst afdoende dienen te worden geadresseerd;
- voorts gaat Sodm in haar advies in op de risico's van dit aardwarmteproject in het kader van de gewijzigde Mbw. Toen de opsporingsvergunning aardwarmte Groningen 2 in 2010 werd aangevraagd door de gemeente Groningen was de seismiciteit in het nabij gelegen Groningenveld nog beperkt. Vele bevingen volgden in latere jaren. De ontwikkeling van de kennis rond de seismische risico's in het Groningengasveld heeft ook het inzicht over de mogelijke risico's van een geothermieproject in de nabijheid van dit veld en andere gasvelden vergroot. Sodm is van mening dat dit aardwarmteproject in de nabijheid van het seismisch actieve Groningen gasveld mogelijk gepaard gaat met risico's voor omwonenden en het optreden van schade, maar kan nog niet tot een definitief advies komen om instemming met de eerdere vergunningverlening te heroverwegen op basis van de aangepaste Mbw. Om tot een advies te kunnen komen is een Seismische Risico Analyse (SRA) nodig. In het kader van haar toezichthoudende rol heeft Sodm WarmteStad B.V. derhalve opdracht gegeven om een SRA onderdeel te laten uitmaken van de documenten die, voorafgaand aan de opsporingsboring, moeten worden ingediend;
- tot slot gaat Sodm in haar advies in op de gevraagde verlenging van de geldigheidsduur van de opsporingsvergunning aardwarmte Groningen 2. Sodm constateert in overleg met partijen dat het onmogelijk zal zijn om voor het verlopen van de huidige opsporingsvergunning aardwarmte Groningen 2 op 1 november aanstaande, een eerste SRA in te dienen en voor Sodm om deze te toetsen en hierover te adviseren.

27-10-2017

Overwegingen m.b.t. het besluit:

- in afwijking van het advies van Sodm kan niet gewacht worden met de toestemming van de overdracht van de opsporingsvergunning aardwarmte Groningen 2. Op 19 juni 2017 is van rechtswege toestemming verleend aan de gemeente Groningen om de opsporingsvergunning aardwarmte Groningen 2 te mogen overdragen aan WarmteStad B.V. Dit laat overigens onverlet dat indien de technische mogelijkheden van WarmteStad B.V. daartoe aanleiding geven, de Minister van EZ op basis van artikel 20, eerste lid, onder c, Mbw de vergunning kan intrekken. Daar is echter op dit moment geen reden toe;
- de vergunninghouder vraagt uitstel van het uit te voeren werkprogramma en verlenging van de duur van de opsporingsvergunning aardwarmte Groningen 2 voor een periode tot 1 juni 2020;
- op grond van artikel 18, eerste lid, van de Mijnbouwwet (hierna: Mbw) kan de Minister van EZ, onverminderd artikel 32c Mbw, een vergunning slechts op aanvraag van de houder wijzigen. Hieraan is voldaan;
- op grond van artikel 18, tweede lid, Mbw kan een vergunning niet zodanig worden gewijzigd dat zij komt te gelden voor:
 - a. andere activiteiten of delfstoffen;
 - b. een groter gebied.Van dergelijke wijzigingen is in onderhavige aanvraag geen sprake. Hiermee is voldaan aan artikel 18, tweede lid, Mbw;
- op grond van artikel 18, derde lid, van de Mbw heeft de Minister van EZ de bevoegdheid het tijdvak van de opsporingsvergunning te verlengen, indien het tijdvak onvoldoende is om de activiteiten waarvoor de vergunning geldt te voltooien en deze activiteiten zijn verricht in overeenstemming met de vergunning;
- gelet op de te verwachten doorlooptijd voor het verrichten en uitvoeren van de werkzaamheden -in relatie tot de duur van de opsporingsvergunning- kan de opsporingsvergunning aardwarmte Groningen 2 worden verlengd tot 1 juni 2018;
- in afwijking van het ingediende verzoek van de vergunninghouder wordt de vergunning verlengd tot 1 juni 2018 en niet tot 1 juni 2020. Reden voor deze afwijking is gelegen in het feit dat dit aardwarmteproject is gelegen in de nabijheid van het seismisch actieve Groningen gasveld, waarmee mogelijke risico's gepaard kunnen gaan. Sodm heeft WarmteStad B.V. daarom opdracht gegeven om een SRA in te dienen, om meer zicht te krijgen op de mogelijke risico's en de beheersing daarvan. Hangende de indiening van deze SRA en de evaluatie daarvan, wordt de vergunning dan ook verlengd tot 1 juni 2018;
- Indien uit de SRA blijkt dat de gevraagde activiteiten binnen de geldende veiligheidsmarges kunnen worden uitgevoerd, dan kan een nieuw verzoek tot verlenging worden ingediend en wordt een mogelijke verlenging van de opsporingsvergunning heroverwogen.

11033009-12

Gelet op:
artikel 18, derde lid, van de Mijnbouwwet.

Besluit:

I: Wijziging opsporingsvergunning aardwarmte Groningen 2

Artikel 1

De tekst van artikel 6 van het besluit ETM/EM/11033009 wordt vervangen door de volgende tekst: De vergunning geldt, vanaf het tijdstip waarop zij inwerking is getreden tot 1 juni 2018.

II: overdracht opsporingsvergunning aardwarmte Groningen 2

Artikel 1

Aan Gemeente Groningen is van rechtswege toestemming verleend tot overdracht van de opsporingsvergunning aardwarmte Groningen 2 zodat WarmteStad B.V. houder wordt van de opsporingsvergunning aardwarmte Groningen 2.

Artikel 2

De vergunninghouder doet van de overdracht onverwijld schriftelijk mededeling aan de Minister van Economische Zaken.

Deze beschikking treedt in werking met ingang van de dag na die waarop de beschikking is bekendgemaakt.

Deze beschikking wordt bekendgemaakt door toezending aan de aanvrager. Van deze beschikking wordt mededeling gedaan door plaatsing in de Staatscourant.

De Minister van Economische Zaken,
namens deze:

Mr. J.W. Rosch
MT lid directie Energie en Omgeving

Tegen dit besluit kan degene wiens belang rechtstreeks bij dit besluit is betrokken binnen 6 weken na de dag waarop dit besluit is verzonden een gemotiveerd bezwaarschrift indienen bij de Minister van Economische Zaken, directie Wetgeving en Juridische Zaken, Postbus 20401, 2500 EK 's-Gravenhage. Dit besluit is verzonden op de in de aanhef vermelde datum.

Graag informatiekopie van het besluit naar:

- Staatstoezicht op de mijnen
Postbus 24037
2490 AA DEN HAAG
- TNO adviesgroep EZ
Postbus 80015
3508 TA UTRECHT
- EBN B.V.
t.a.v. Afdeling Legal
Daalsesingel 1
3511 SV UTRECHT
- Belastingdienst Rijnmond
MGO-ZGO team 06
t.a.v. Mevrouw E.S. (Eline) Tamin
Tel 088 - 1531238
Fax 088 - 1534962
E-mail es.tamin@belastingdienst.nl
Postbus 50961
3007 BC ROTTERDAM
- Rijkswaterstaat Zee en Delta
Postbus 556
3000 AN ROTTERDAM
- Kustwacht
T.a.v. het Hoofd Nautisch beheer en operationele zaken
Postbus 10000
1780 CA DEN HELDER
- Dienst der Hydrografie
Afdeling Gegevensinwinning
Postbus 90704
2509 LS DEN HAAG
- Ministerie van Defensie
Commando Diensten Centra
Dienst vastgoed Defensie, juridisch beheer
Postbus 90004
3509 AA UTRECHT
- Aan SDU (publicatie Staatscourant) zonder overwegingen met dagtekening en met kenmerk

Aanbiedingsbrief:

Gemeente Groningen
PIA. Ekwadraat
t.a.v. A. Kuiper
LEGEDijk 4
8935 DG Leeuwarden.

BIJLAGE 2

Versie: Noordwest; conform raadsvoorstel 31 oktober 2017.

Cashflow overzicht: Prognose Project Geothermie.

(Zonder extra kredietfaciliteit)

Maand jaar	Cash Outflow Warmtenet Noordwest	Cash Outflow Warmtetransport Noordwest	Cash Outflow totaal per mnd.	Cash Outflow totaal cum.	Cash Inflow per mnd.	Cash Inflow totaal cum.	Cash Outflow/ Cash Inflow	Toelichting Cash Inflow
< 2017	€ 2.167.443	€ 1.615.787	€ 3.783.230	€ 3.783.230	€ 6.000.000	€ 6.000.000	€ 2.216.770	Agio storting
jan-17	€ 47.180	€ 184.057	€ 231.237	€ 4.014.467	€ -	€ 6.000.000	€ 1.985.533	
feb-17	€ 95.721	€ 78.317	€ 174.038	€ 4.188.505	€ -	€ 6.000.000	€ 1.811.495	
mrt-17	€ 81.250	€ 248.296	€ 329.546	€ 4.518.051	€ -	€ 6.000.000	€ 1.481.949	
apr-17	€ 89.388	€ 254.953	€ 344.341	€ 4.862.392	€ -	€ 6.000.000	€ 1.137.608	
mei-17	€ 10.951	€ 234.908	€ 245.727	€ 5.108.119	€ -	€ 6.000.000	€ 891.881	
jun-17	€ 166.854	€ 403.137	€ 569.991	€ 5.678.110	€ 3.000.000	€ 9.000.000	€ 3.321.890	Agio storting
jul-17	€ 172.765	€ 1.489.788	€ 1.662.553	€ 7.340.663	€ -	€ 9.000.000	€ 1.659.337	
aug-17	€ 75.456	€ 1.185.399	€ 1.260.855	€ 8.601.518	€ -	€ 9.000.000	€ 398.482	
sep-17	€ 153.419	€ 527.147	€ 680.566	€ 9.282.084	€ 3.000.000	€ 12.000.000	€ 2.717.916	Agio storting
okt-17	€ 275.721	€ 675.138	€ 950.859	€ 10.232.943	€ -	€ 12.000.000	€ 1.767.057	
nov-17	€ 412.335	€ 278.138	€ 690.473	€ 10.923.416	€ -	€ 12.000.000	€ 1.076.584	
dec-17	€ 412.335	€ 278.138	€ 690.473	€ 11.613.890	€ 2.000.000	€ 14.000.000	€ 2.386.110	Agio storting
jan-18	€ 422.706	€ 332.256	€ 754.962	€ 12.368.851	€ -	€ 14.000.000	€ 1.631.149	
feb-18	€ 523.706	€ 326.274	€ 849.980	€ 13.218.831	€ -	€ 14.000.000	€ 781.169	
mrt-18	€ 756.334	€ 392.219	€ 1.148.553	€ 14.367.384	€ -	€ 14.000.000	€ -367.384	
apr-18	€ 734.112	€ 169.788	€ 903.900	€ 15.271.284	€ -	€ 14.000.000	€ -1.271.284	
mei-18	€ 609.811	€ 169.788	€ 779.599	€ 16.050.882	€ -	€ 14.000.000	€ -2.050.882	